

1. PRZEMIANA (34) sb f

przemiana (34), [przemiona].

e oraz oba a jasne (w tym w pierwszym a 1 r. błędne znakovanie); przemiona z tekstu nieoznaczającego ó.

sg N przemiana (2). ◇ G przemiany (4). ◇ A przemianę (4) [w tym: -e (1)]. ◇ pl N przemiany (1). ◇ A przemiany (20). ◇ I przemianami (1). ◇ L przemianach (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. Stanie się innym niż poprzednio w zakresie niektórych cech; *vicissitudo* Modrz (4) : Niema przecz z światá żałować: Ktory pełen wżelkiey złości [...]. W ktorym tu iáko w ciemnicy/ Iż poñnęli niemal wżyfcy: Iże światłości niewidzą/ Przemiany fie bárdzo wtydzą. Anóc potym przemienieniu/ Przychodzą k dobremu mieniu *BierEz* O3v.

przemiana w czym (2): Boć tá ielt przemianá w rzeczách/ iż ktorzi częłto zwyciężcami bywáli/ ci też czáfu łwego z wyćiężeni bywáią *ModrzBaz* 105, 106.

a. Zmiana losu (1) : Ofiel v ogrodniká był/ Gdzie wiele iadł máło robił: A iżby łobie polepżył/ O przemianę Boga proił. *BierEz* L2.

2. Zastąpienie czegoś lub kogoś czymś lub kimś innym; *vices* (*vices*) *Vulg*, *Modrz*, *Calag*, *Cn*; *vicissitudo* *Vulg*, *Modrz*, *Cn*; *alternatio per vices successio* *Cn* (24) : O boze oytcze niebieski/ iako fie to nierowná przemiana łtala/ łlugę mi dáno za pana [!]/ za Iezufa Iána/ [...] łyna Zebedeuśzowego *OpecŻyw* 148; *ModrzBaz* 37; Nie czynicie dla BOgá tego/ ábyście [...] w namnieyżym ártykule Wiáry łwiętey [...] mieli odłtępować: á [...] nowe rzeczy/ kwoli iákiemu Luthrowi/ [...] do myłli y łerc wálżych przypułzczać. Albowiem tákowe przemiany/ tych co wierzą do niedowiártwá/ tych co nie wierzą do okrucieñstwá przywodzą. *ReszPrz* 95; [*CiceroKosz* 70].

a. Następowanie po sobie w czasie (20) :

Wyrażenia przyimkowe: »na przemiany, na przemianę« = *na przemian*, *na zmianę*, *raz jeden*, *raz drugi*; *per vices* *Vulg*, *Modrz*, *Calag*; *alternis* *Vulg*, *Calag*; *per partes*, *vicissitudinis* *Vulg*; *alterna vice* (*vicibus alternis*), *in vicem*, *ultro citroque* *Calag* (15:2); *Leop* 2.*Esdr* 7/3, 2.*Mach* 15/40; *BibRadz* 1.*Reg* 18/7; *KwiatKsiąż* E4v; Z dział też w dwa rzędy w rynku bito ná przemiany *StryjWjaz* C3v; *CzechRozm* 209; áby Krol opuściwłzy inłze mieyfcá/ nie w iednym łie tylko kochał/ ále áby łię ná káżdym mieyfcu ná przemiany okázował być Krolem z możnościá łwá *ModrzBaz* 20v, 111v, 131; *Calag* 154a; Ná Oceanie połnocnym bálwany Do krzywych brzegow wálą ná przemiany. *KochSz* B3v, B4; *RybGęśli* C4; *WujNT* *Iac* 1/17, 1.*Cor* 14/27; tedy przedłię káždy z nich dwa koniá chowác będlie powinien ná naiem. Vrząd mieyłki y Grodzki będlie powinien doyżrzęc/ áby té Podwody ná przemiany po tegodniu bywály. *SarnStat* 973; [Iednego tego dnýa łkoru prawego. Drugiego zlewego. Na przemianą. *StatNorb* 41].

~ *Zwrot*: »odmieniać na przemianę« (1): Gdy to mowł/ kazał Sędzia przynaglác/ á mocno drzec ciáło z kości iego/ odmieniáiąc Kátowniki ná przemianę. *SkarŻyw* 41. ~

»w przemiany« = *na przemian* (2): Day mu łwey rády/ y tarcz łwoiey moczy/ Broń go w przemiany wednie iáko w nocy *KmitaPsal* A2v; Láto z Zimą w przemiany po te wżyłtkie rok[i] *RybGęśli* Bv.

»w przemiany« = z *kolei, natomiast* (1): Priamus Heleny zawołał: „[...] Powiedzże mi, jako mam zwać Greczyna tego [...]”. Na te słowa Helena głos wyrzekła taki: „[...] To jest on Agamemnon nieprzewyciężony. [...]” Potym widząc Ulissa, pytał miana jego: „Nuż dalej, moja dziewczko, niechaj znam i tego [...]”. Na to odpowiedziała Helena w przemiany: „To jest zasię Ulisses w rozum nieprzebrany, Co sie rodził w Itace [...]” *KochMon* 26; [Niech drudzy w kosztownym picciu, Raj swój kładą w hojnym życiu, Drudzy w miękkim wyleganiu, Inni w lubym zalecaniu. Inni niech myślą w przemiany O strój codzien drogatkany *RybWiersze* 87.]

b. Występowanie obok siebie na powierzchni czegoś (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »na przemiany« (1): nądziáláli [...] Sztuk iedwábnych modrych/ z Páwłoki/ z Kármázynu dwa kroc bárwionego/ ná przemiány/ robotą fubtelną [*opere vario et arte polymita*] (poczynili ie) *Leop Ex* 36/8.

3. Oddział, zespół pracujący na zmianę w określonej kolejności (6) : O tich przemiánách czytay 1.Kron.24. a 10. *WujNT* 188 marg.

przemiana czyja [w tym: *pron poss* (3), *G sb i pron* (2)] (5): Y ftáło fie gdy Zacháriałz vrząd kápłáńfki ípráwował przed Bogiem w porządku przemiány fwoiey [*in ordine vicis suae*]/ według zwyczajiu vrzędu kápłáńfkiego *Leop Luc* 1/8, 1.*Par* 24/19, 2.*Esdr* 12/24; Był zá dni Herodá krolá Iudfkiego/ kápłan niektory imieniem Zácháriałz/ z przemiány Abiego *WujNT Luc* 1/5, *Luc* 1/8.

Szereg: »przemiany a porządki (a. rządy)« (2): The są przemiány á porządki ich [*Hae vices eorum*] wedle poślugi ich/ áby wchodzili do domu Páńfkiego/ według porządku fwego *Leop* 1.*Par* 24/19; bráčia ich [*mają śpiewać*] po przemiánách á rządziech fwoich [*per vices suas*]/ áby chwalili [*Boga*] *Leop* 2.*Esdr* 12/24; [*Leop* 1.*Esdr* 4/22 (*Linde*)].

Synonimy: 1. *odmienienie*; 2. *zastąpienie*; 3. *porządek, rząd, zmiana*.